

Kloosterkerk – 8 november 2020 – 1^e zondag van de voleinding

Matteüs 19:16-22 en gedicht *The Plumber* van Gillian Clarke (*1937)

ds. Marja Flipse

Gebed om ontferming

Wat gedaan is, is gedaan.

Wat gezegd is, is gezegd.

Het mooie en het goede,

het opbouwende en troostende,

maar ook het kwetsende en egoïstische,

het onverschillige en achteloze.

Het beangstigt ons, God,

de onomkeerbaarheid van het leven.

In ons hart

liggen de kostbare herinneringen die we koesteren

zij aan zij met de missers

die we het liefst diep zouden begraven.

Mag uw belofte van vergeving

onze bevrijding zijn?

Zo bidden wij U:

Heer ontferm U, Christus ontferm U, Heer ontferm U

Daad leidt zo vaak tot wederdaad

en woord tot wederwoord.

Goed voorbeeld doet goed volgen,

maar al te snel plant het kwaad zich voort;

worden mensen,

volken en bevolkingsgroepen

meegezogen in de vicieuze cirkel

van de behoefte aan vergelding.

Mag onze toekomst

zwaarder wegen dan de schuldvraag,

onze hoop sterk genoeg zijn

om de cyclus te doorbreken

van wrok en wraak?

Zo bidden wij U:

Heer ontferm U, Christus ontferm U, Heer ontferm U

Onvergeeflijke dingen gebeuren er

in deze wereld, in onze samenleving,

onverteerbare woorden worden gezegd.

Machteloos en stil worden we ervan,
 kwaad en angstig,
 als we tegen de grenzen aanlopen
 van onze vergevingsgezindheid.
 Hoe kunt U nog van uw schepping houden,
 en hoe kunnen wij als mensen
 nog samen verder?
 Dat wij niet immuun mogen worden
 voor onrecht, voor onmenselijkheid;
 maar dat we het oordeel over wat ons raakt
 mogen leggen bij U
 en uw genade,
 zo bidden wij U:
Heer ontferm U, Christus ontferm U, Heer ontferm U

Bij de lezingen

Vandaag is de eerste zondag van de voleinding.
 Het kerkelijk jaar loopt op zijn einde.
 We doen deze scharniermaand dingen die nodig zijn
 om straks een nieuw begin te kunnen maken in de adventstijd:
 we gedenken en we danken,
 we ronden af en bereiden ons voor,
 we kijken terug en vooruit.
 Dat vergt veel van ons –
 niet in het minst de bereidheid
 om dicht bij onszelf en dicht bij God te komen,
 en de wil om aan de hand van die ontmoeting
 onze koers te verleggen.
 Vandaag horen we dat we mogen vertrouwen
 dat er vergeving voor ons is,
 dat we niet hoeven te blijven steken
 in wat gebeurd en gezegd is,
 in beslissingen die we hebben genomen
 en in wat we hebben nagelaten.
 Die vergeving komt niet zomaar uit de lucht vallen.
 Eerst moeten we ons laten kennen.
 In de lezing uit Matteüs die we gaan horen
 laat een jongeman zich kennen door Jezus
 die zoals altijd de vinger precies op de zere plek weet te leggen.

Daarna lees ik een gedicht van Gillian Clarke¹
over een loodgieter
die wat geleden is weg laat spoelen.
Jezus en de loodgieter:
beiden willen ze ons bevrijden
van wat ons belemmert om voluit te leven.

Preek

Het eerste wat misschien opvalt
aan het gedicht van Gillian Clarke dat we zojuist lezen
is de jaartallen.
Het is geen typefout.

De loodgieter om wie het in dit gedicht gaat,
Harry Patch,
werd inderdaad 111 jaar oud.

In 2009 overleed hij als de laatste Britse veteraan
uit de Eerste Wereldoorlog.

En het is maar goed dat hij zo oud is geworden,
want hij koos ervoor
om nooit over zijn oorlogservaringen te spreken.
Totdat hij op 100-jarige leeftijd werd benaderd
met de vraag mee te werken aan een televisieprogramma.

Zijn memoires verschenen pas twee jaar voor zijn overlijden.

Nadat Harry als jonge man
de pijn, de verwoesting, het verlies en de zinloosheid
van de oorlog aan den lijve had ondervonden
en in Passendale gewond was geraakt,
ging hij aan het werk als loodgieter.

Hij werkte onder andere aan de installatie
van het universiteitsgebouw in Bristol
waar hem later een eredoctoraat uitgereikt zou worden.

¹ Gillian Clarke, *The Plumber*, 2009
te lezen op http://news.bbc.co.uk/today/hi/today/newsid_8175000/8175790.stm

Ter gelegenheid van zijn overlijden in 2009
werd de toenmalige dichter des vaderlands van Wales,
Gillian Clarke,
gevraagd een gedicht te schrijven.

Het werd een op het eerste gezicht eenvoudig gedicht
waarin geen woord te veel staat;
passend bij een zwijgzame man
die meer te verwerken had
dan in woorden was te vatten.

Maar wat een oersterk beeld
roept Gillian Clarke daar op.

Met de trefzekerheid van een echte woordkunstenaar
geeft ze ons een inkijkje in het werk van een loodgieter
dat in het geval van Harry Patch
een zoveel diepere lading krijgt,
een ondertoon van gebrokenheid en genezing,
van trauma en verwerking.

De loodgieter wringt zich in onmogelijke bochten
om bij de pijpen te kunnen
die ervoor zorgen dat de moderne mens
comfortabel en hygiënisch kan leven.

Naast hem zo'n ouderwetse leren tas
die dan zo wijd openstaat
en waarin dan een heel arsenaal aan gereedschap ligt,

nodig om een diagnose te stellen
en een mankement te repareren.

De tas staat open als een gapende wonde,
schrijft Clarke.
Dat is veelzeggend.

De loodgieter heeft al vaker in elkaar gedoken gezeten
en zich in allerlei bochten gewrongen
omwille van de ander.
In de loopgraven zijn hij en zijn vrienden verwond geraakt
en hebben ze de wereld van zijn gruwelijkste kant gezien.

Misschien is het wel in de kracht van die ervaringen
dat hij het gereedschap vindt
om te bouwen aan een wereld die weer werkt,
als een leidingsysteem dat weer doorloopt.

Als vakman klopt de loodgieter op de leidingen,
zijn oren gespist op ieder geluidje.
Zit er ergens iets verstopt
en kan het water niet goed doorstromen?
Of zit er ergens een lek dat gedicht moet worden?

Zulk werk moet in stilte gebeuren.
Net zoals dat andere werk
waar de loodgieter zijn hele leven niet onderuit komt:

het verwerken van de ervaringen
die zijn hele generatie in de weg zitten,
als een verstopping in de leidingen van de samenleving,
als een brok in de keel.

‘His work / a translation,’ schrijft Clarke,
een vertaling:
het leggen van leidingen
en het laten stromen van water
een beeld voor de heropbouw van een leven,
de genezing van een samenleving.

In de laatste twee strofen onthult ze
wat dat water allemaal af moet wassen:
de modder en het bloed van het slagveld,
de afschuwelijke verspilling van mensenlevens –
kon je die smet maar wegspoelen uit de geschiedenis,
of in ieder geval uit je hoofd.

Drie harde woorden met ‘out’ gebruikt ze,
‘outcry, outfall, outrage’ –
eruit moeten ze, weg uit deze wereld,
die verschrikkingen.

En plots is het weer stil.
Want de stille, hardwerkende handen

van de zwijgende loodgieter
die de dood in de ogen heeft gekeken
hebben al dat verschrikkelijks
omgevormd tot heilige grond.

Heilig?

Ja – niet het soort heilige grond
dat ongerept en onaangeroerd en maagdelijk is,
een leeg doek,
maar de grond waarop het ergst denkbare gebeurd is
en die toch weer een schone lei is geworden.

Goede grond, die ondanks alles wat geleden is
toch nog steeds goed is,
en die dankzij alles wat geleden is
nu zelfs heilig is –
want dankzij de loodgieter
blokkeert het verleden niet meer de toekomst.

Ook al zijn ervaringen van Harry Patch en zijn generatie
niet de onze,
toch voelen we intuïtief aan
hoe veelzeggend dat beeld van de soldaat en de loodgieter is.

Want wat er ook gaande is in de wereld om ons heen
en in ons eigen innerlijk leven,
we weten allemaal wel hoe het voelt
als iets je belemmert en beknelt,
als je niet voluit kunt leven.

Wat we met ons meedragen is per mens verschillend.
Een allesoverheersend trauma,
onrecht dat je is aangedaan,
spijt van een eigen keuze, daad, of woord,
het gevoel tekort te schieten.

Zonder een goede loodgieter
die heel zorgvuldig luistert naar wat eraan schort
en dan verlichting geeft
kunnen zulke dingen je beroven van je toekomst.

Later in deze dienst
worden we stil voor God
en stellen we ons open voor de vergeving
die ons vanouds beloofd wordt.

Dat kan heel confronterend zijn.
Het is een moment waarop je zelf de eerste stap moet zetten.
Waarop er misschien dingen in je opkomen
die je liever had willen laten liggen,
diep weggestopt.

Je weet dat je God niets hoeft te vertellen,
want hij kent je al door en door.
Maar jezelf bewust blootgeven voor God
en de diagnose onder ogen zien –
dat is een hele stap.

Zo schrijft de dichter van Psalm 139,
waaruit eerder in de dienst gezongen werd,
'Heer, U kent mij, U doorgrondt mij,
(...) U doorziet van verre mijn gedachten.'

Maar aan het eind van de psalm
gaat de dichter een stap verder
en laat God ook echt bewust binnen:
'Doorgrond mij, God, en ken mijn hart,
peil mij, weet wat mij kwelt,
zie of ik geen verkeerde weg ga.'

Als je bedenkt hoeveel zelfoverwinning het kan kosten
om open te staan voor een eerlijke diagnose,
is het des te opmerkelijker
dat er bij Matteüs zomaar een jongeman naar Jezus toe komt
om te vragen waar het hem aan schort.

'Ik doe al een heleboel dingen goed,' zegt hij,
'maar wat ontbreekt er nu nog aan?'
Dapper, om op die manier om feedback te vragen.

Hij is duidelijk niet op complimentjes uit,
anders was hij wel opgehouden met vragen
nadat vastgesteld was dat hij zich al netjes aan de geboden houdt.

Maar hij vraagt, ‘Wat kan ik nog meer doen?’

Jezus doet een greep in zijn gereedschapstas,
luistert waar het geluid van het water stukt,
en heeft al gauw zijn vinger op de zere plek.
Je rijkdom. Die blokkeert de boel.

En dat is jammer.
Want daar is die man nu net zo aan gehecht.
Maar het is wel net het ene ding
dat tussen hem en zijn medemens in de weg staat.

Er gebeurt verder niets.
De jongeman krijgt niet op zijn kop.
Hij verontschuldigt zich ook niet.
De blokkade wordt vooralsnog niet opgeheven.

Het verhaal doet onaf aan;
we hebben een diagnose,
maar nog geen behandeling.
De radiator is nog niet ontlucht.

Het is alsof je uit deze dienst weg zou lopen
tussen het moment van verstillings
en de woorden van vergeving.

Het scenario doet denken aan het verhaal van de verloren zoon
dat hier vandaag aan de kinderen wordt verteld.

De verloren zoon
heeft er zo’n allemachtig potje van gemaakt in het leven
dat je denkt: dit komt nooit meer goed.
Maar ondanks alles kan zijn vader niet wachten
hem in de armen te sluiten en een tweede kans te geven.

Maar zijn oudere broer, die nooit iets verkeers heeft gedaan?
Hij moet leren dat het ook hem nog ergens aan mankeert:
hij kan niet blij zijn voor zijn broer.

In zijn voorbeeldige braafheid en ijver
gaat hij voorbij aan het wonder van vallen en opstaan,
mislukken en vergeven worden.

Is dat wat Jezus de jongeman ook probeert bij te brengen –
dat het er God niet om te doen is
wat je wel en niet hebt gedaan,
maar hoe je in het leven staat ten opzichte van de ander,
wat je de ander gunt
of hoe krampachtig je je afsluit van je medemens?

Misschien is het voor de oudere zoon wel moeilijker
om in te moeten zien dat hij niet helemaal volmaakt is
dan voor de jongere zoon
om heel zijn waslijst aan misstappen op te biechten.

Als we straks in de stilte heel goed luisteren
vinden we in onszelf misschien wel iets
wat we niet direct hadden verwacht.

Niet alleen iets van de verloren zoon
met zijn hele waslijst aan fouten,
maar ook iets van de jonge man die bij Jezus kwam
en niet wist wat hem eigenlijk in de weg zat,
en misschien ook iets van de oudere broer
die het niet kon hebben dat een ander werd vergeven.

Wees niet verbaasd
als het spannend en ongemakkelijk voelt
om stil te worden voor God,
als de diagnose die voorafgaat aan vergeving
je omgewoeld achterlaat.

Vergeving ontvangen is eng.
Aangespoord worden om weer voluit te leven is eng.
Datgene wat je dwars zit,
wat je verankerd houdt in het verleden,
wat je belemmert om vooruit te leven,
kan heel dierbaar zijn.

Zelfs het gevoel gefaald te hebben,
tekort te schieten,
niet aan de verwachtingen te voldoen,
kan veilig voelen,
een excuus om niet opnieuw te hoeven beginnen.

En de wrok om de ander
die *ook* vergeven wordt,
net zo goed als jij,
van wie evengoed gehouden wordt, hoe dan ook,
die is ook moeilijk te verteren.

Maar laat het aan God.

“Als we alles wisten,
zouden we alles vergeven,”
zei Richard Holloway eens.
Wij kunnen niet alles weten,
laat staan alles vergeven.
De Eeuwige wel.

Laten we ons dan overgeven aan onze goddelijke loodgieter
zodat ons leven weer mag stromen,
zodat we los mogen laten,
op mogen ademen,
open mogen gaan.

Zodat we straks vol vertrouwen
met het slotlied kunnen meebidden:

*God, laat mij voor uw aangezicht
geheel van U vervuld en rein
naar lijf en ziel herboren zijn.*

Gebeden

Alle wegen die wij zijn ingeslagen,
wegen van geluk en moeite,
van gemis en overvloed,
alle kruispunten waarop we een richting hebben gekozen,
een goede of een minder goede,

zij hebben ons uiteindelijk hier gebracht, God –
hier, bij U.

Wij danken U
dat we onze weg mogen vervolgen
wetend dat we niet alles met ons mee hoeven te dragen,
dat U de zwaarte van wat is geweest
van ons af wilt nemen.

Wij bidden voor de keuzes die nog voor ons liggen,
voor de weg die we nog te gaan hebben
met wat onverwerkt en rauw is in ons leven.

We leggen voor u neer
de breuklijnen in onze geschiedenis,
de ervaringen die te ingrijpend waren
om te vergeten en vergeven,
de wonden die nooit helen,
de angst en argwaan die nooit helemaal verdwijnen.

Wees aanwezig
waar relaties onherroepelijk zijn stukgegaan,
waar vertrouwen onherstelbaar is beschadigd,
waar littekens altijd zichtbaar zullen blijven,
en schenk de vergeving die wij zelf niet kunnen opbrengen.

Voor hen die verantwoordelijkheid dragen bidden we
en hen die zich machteloos voelen.

Voor wie gevangen zitten
in wat zij hebben misdaan,
dat zij de kans krijgen
om met de juiste begeleiding opnieuw te beginnen.

Voor wie onrecht is aangedaan
voor wie het onmogelijk is
de ander nog een tweede kans te gunnen,
en voor wie zichzelf niet kan vergeven.

Voor geduld in onze omgang met de ander
en geduld met onszelf bidden wij;
dat we uw voorbeeld mogen volgen
en ook zelf van harte genadig mogen zijn.

Voor de inwoners van de Verenigde Staten
en hun leiders,

voor stabiliteit, wijsheid en eenheid.

Wij danken U voor uw nabijheid,
voor het uitzicht en de ruimte die U geeft,
voor uw warme omhelzing in tijden van eenzaamheid.

We bidden dat de familie [...] die mag ervaren
en dat ook [...] en allen die ons na aan het hart liggen
U nabij mogen weten.

Help ons vertrouwen dat U van ons houdt
met alles alles dat ons maakt wie we zijn,
dat uw liefde niet afgemeten
en niet berekenend is;
dat we de bevrijding mogen doorgeven
die we zelf ervaren
en mogen vergeven zoals we ons vergeven weten.

In stilte leggen we voor U neer
wat ons ten diepste bezighoudt.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*